

Emilia Bołtromiuk

ROLA PAPIESKIEJ RADY DS. INTERPRETACJI TEKSTÓW PRAWNYCH W STOSOWANIU PRAWA KANONICZNEGO

W stosowaniu prawa ogromną rolę odgrywa interpretacja ustaw kościelnych. Wydawane bowiem przez autorytety prawo często domaga się wykładni. Pierwszą i najważniejszą funkcją Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych jest właśnie dokonywanie interpretacji autentycznej¹.

Na wstępie należy przedstawić, czym jest interpretacja i jaki jest sens jej dokonywania, gdyż zrozumienie roli Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych domaga się zarysowania szerszego kontekstu związanego z pewnymi założeniami teoretycznoprawnymi. Interpretacja prawa – najogólniej mówiąc – ma zatem prowadzić do zrozumienia sensu przepisów prawnych. Interpretacja prawa kanonicznego nie opiera się wyłącznie na dokonywaniu wykładni językowej, ale przede wszystkim na odkrywaniu znaczenia, jakie nadaje prawodawca ustawie². Należy poznać myśli, jakimi kierował się prawodawca tworząc

MGR LIC. EMILIA BOŁTROMIUK – doktorantka, Wydział Prawa Kanonicznego UKSW; e-mail: emilia.boltroniuk@gmail.com

¹ Zob. *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych wg Władysława Kopalińskiego*, http://www.slovníkonline.pl/kopalinski/F842C565CA_370934412565CC0047D18D.php [dostęp: 22.04.2012]; hasło: „autentyczny”. Abstrahując od tematu, należy jeszcze zwrócić uwagę na termin „autentyczny”. Słowo to, funkcjonujące w języku polskim, nie odpowiada w pełni desygnatom funkcjonującym w ujęciu normatywnym w Kodeksie. Wyraża raczej pojęcie: „prawdziwy”, „niepodrobiony”, „wiarygodny”. Skąd zatem takie określenie interpretacji? Znaczenie tego słowa należy poszukać w etymologicznym pochodzeniu. Otóż, termin ten wywodzi się od słowa *authēntikós* oraz *authēntēs*, przedrostek aut- w złożeniach wskazuje na: „własny”; „wytworzony przez siebie samego”; druga zaś część badanego słowa to *Hennes*, czyli *czyńca*.

² Por. T. P a w l u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. I: *Zagadnienia wstępne: normy ogólne*, Olsztyn 2002, s. 210.

prawo, czyli chodzi tutaj o uzyskanie odpowiedzi na pytanie: co on faktycznie mówi? Nie idzie natomiast o odpowiedź na pytanie typu: co on mógłby wyrazić?³

Idąc dalej, interpretacja autentyczna to forma wykładni legalnej dokonywana przez organ upoważniony do interpretacji prawa⁴. Ten rodzaj interpretacji powstał w celu wyodrębnienia spośród uprawnień prawodawcy kompetencji interpretowania ustaw, tak aby skupił się wyłącznie na swoim uprawnieniu. Według tej myśli Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych została utworzona i zobowiązana do dokonywania w imieniu prawodawcy interpretacji autentycznej⁵.

Interpretacja autentyczna wypływa z zasady, iż prawo interpretowania przypada temu, kto przepis ustanowił, czy też od którego ta norma pochodzi⁶. Taki sposób rozumienia znany był już prawnikom rzymskim, zgodnie z zasadą *cuius est legem concedere, eius est interpretandi*⁷. Z drugiej strony zaś teoretycy prawa podkreślają, iż wykładnia autentyczna ma też drugi wymiar, mianowicie interpretacja dokonana przez prawodawcę ma moc wiążącą wobec innych podmiotów, czyli jest powszechnie obowiązująca. Należy dodać, iż obowiązywalność takiej wykładni zależy od położenia tekstu interpretowanego w hierarchii aktów normatywnych. Co więcej, podmiot interpretujący ma również uprawnienie do określania jego znaczenia⁸. Z reguły interpretacja autentyczna jest powszechnie obowiązująca, wiąże zatem ona wszystkich, tak jak interpretowana norma.

Odzwierciedleniem tej myśli jest kan. 16 § 1 KPK, mówiący, iż uprawnionym do dokonania interpretacji autentycznej są: prawodawca oraz autorytet, który od niego otrzymał takie zlecenie⁹. Papież zatem

³ Por. J. O t t a d u y, *Los medios interpretativos de la ley canónica (y su relación con las distintas doctrinas de la interpretation)*, „Ius canonicum” 70 (1995), s. 454.

⁴ Zob. M. S i t a r z, *Słownik prawa kanonicznego*, Warszawa 2004, kol. 198.

⁵ Zob. J. D u d z i a k, *Prawo kanoniczne. I. Normy ogólne*, Tarnów 2002. Autor ten twierdzi, iż takie uprawnienie może otrzymać zarówno organ, jak i upoważniona osoba.

⁶ Por. J. L e w a n d o w s k i, *Elementy prawa*, Warszawa 1999, s. 27.

⁷ Por. L. G e r o s a, *Prawo Kościoła*, Poznań 1999, s. 27.

⁸ Por. T. S t a w e c k i, P. W i n c z o r e k, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 1999, s. 127.

⁹ Por. G. D z i e r ż o n, *Interpretacja autentyczna ustaw kościelnych*, s. 191, w: <http://www.seminare.pl/?slovo=interpretacja>, [dokument w formie pdf], „Seminare” 24(2007), s. 192 [dostęp: 23.04.2012].

posiadający pełnię władzy, w tym ustawodawczej, z której to wywodzi się prawo do interpretacji ustaw kościelnych, przekazał ją w ręce Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, na mocy konstytucji apostolskiej Jana Pawła II *Recognitio iuris canonici* z 2 stycznia 1984 r.¹⁰ Organ ten składa się z kardynałów i biskupów. Na jego czele stoi kardynał przewodniczący, mający do dyspozycji zespół konsultorów. Działalność Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych regulują art. 155-158 konstytucji apostolskiej *Pastor Bonus*, generalny regulamin Kurii Rzymskiej oraz wewnętrzny regulamin, który opublikowano w 1997 r.¹¹

Naczelnym uprawnieniem tego organu jest dokonywanie interpretacji autentycznej, zarówno Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 r., a także ustaw pozakodeksowych o charakterze generalnym. Zgodnie z treścią konstytucji *Pastor Bonus*, interpretacja dokonana przez Papieską Radę wymaga zatwierdzenia Biskupa Rzymu oraz jej opublikowania. Przedstawione zatem rozwiązanie jest adekwatne z teorią interpretacji autentycznej, ponieważ wykładnia autentyczna powinna być zgodna z intencją prawodawcy¹².

Warty uwagi jest również fakt, że funkcja dokonywania interpretacji autentycznej zgodnie z kan. 16 KPK z 1983 r., jest związana wyłącznie z urzędem, nie zaś z osobą, która prawo ustanowiła¹³. Taki wniosek można wyciągnąć z zastosowania interpretacji historycznej, badając kanon dotyczący interpretacji autentycznej poprzedniego oraz obecnego Kodeksu Prawa Kanonicznego. Zmiana, jaka nastąpiła po usunięciu w kan. 16 KPK wyrażenia *eiusve succesore*, ma ogromne znaczenie. Otóż, oznacza to, że obecnie interpretacja autentyczna może być doko-

¹⁰ Por. E. M i r a g o l i, *L'interpretazione autentica delle leggi ecclesiali. I primi cinque anni di attività della Pontificia Commissione*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 2 (1989), s. 211.

¹¹ Por. T. R o z k r u t, *Papieska Rada ds. Tekstów Prawnych. Interpretacja autentyczna Kanonów Kodeksu z 1983 roku*, „Prawo Kanoniczne” 52 (2009), nr 1-2, s. 120.

¹² Por. I o a n n e s P a u l u s, *Constituzione Apostolica Pastor Bonus*, 28.06.1988, tekst włoski: w: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_19880628_pastor-bonus-roman-curia_it.html [dostęp: 24.04.2012].

¹³ Por. A. S t a n k i e w i c z, *Interpretazione della legge con riferimento alle funzioni della potestà ecclesiastica*, „Apollinaris” 52 (1979), s. 425.

nywana po śmierci prawodawcy, natomiast według Kodeksu z 1917 r. uprawnienie to posiadał tylko twórca danego prawa¹⁴.

Autentyczne interpretowanie pewnych dyskusyjnych spraw ma swoje pozytywne i negatywne strony. Mianowicie zwykle pozytywnie rozwiązuje ona problem w odniesieniu do wątpliwości powstałych w wyniku interpretacji tekstów prawnych; negatywnie natomiast kładzie kres dalszym dyskusjom i rozważaniom kanonistów na te tematy, które niejednokrotnie dynamizowałyby system prawny¹⁵.

Dodatkowo należy wspomnieć, że przedmiotem interpretacji autentycznej są już istniejące ustawy¹⁶, zaś dokonywana interpretacja jeszcze przed publikacją, ma na celu udoskonalanie prawa. Ustawy zatem ulegają poprawkom, a nie *sensu stricte* interpretacji autentycznej.

Interpretacje te zwykle polegają na udzielaniu przez Radę krótkich odpowiedzi na zadawane jej pytania, które są formułowane w formie zamkniętej. Odpowiedzi te przybierają formę pozytywną (*affirmative*) bądź negatywną (*negative*). Natomiast na pytania sugerujące dwa rozwiązania, Papieska Rada odpowiada w pierwszej części „tak”, w drugiej „nie”, bądź odwrotnie. Na marginesie należy dodać, iż nie każde pytanie jest publikowane i nie wszystkie odpowiedzi udzielone przez Papieską Radę określonym adresatom zalicza się do interpretacji autentycznej¹⁷. Zwykle proces interpretacyjny przebiega w ten sposób, że w sprawach większej wagi, zależnie od badanej materii, Papieska Rada konsultuje się z poszczególnymi dykasteriami Kurii Rzymskiej¹⁸. Odpowiedzi na pojawiające się trudności są wydawane w różnych formach, mianowicie również w formie deklaracji, not eksplika-

¹⁴ R. S o b a ń s k i, *Uwagi o interpretacji prawa kościelnego*, „Prawo Kanoniczne” 30 (1987), nr 1-2, s. 20.

¹⁵ Por. J.M. H u e l s, *Canon 16 – authentic interpretation*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, New York–Mahwah 2000, s. 32.

¹⁶ Zob. R. S o b a ń s k i, *Komentarz do kan. 16*, w: J. K r u k o w s k i, R. S o b a ń s k i, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Poznań 2003, s. 68.

¹⁷ Tamże, s. 69.

¹⁸ T. P a w l u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II: *Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyń 2002, s. 144.

tywnych, dekretów oraz instrukcji, kiedy na pewne problemy natury prawnej nie wystarcza odpowiedź „nie” lub „tak”¹⁹.

W latach 1984-2011 opublikowano 28 odpowiedzi m.in. na bardzo praktyczne pytanie dla katolików, mianowicie: czy słowo *iterum* według kan. 917 oznacza, że wierny w przypadku, gdy przyjął już raz Eucharystię św., może przyjąć tylko jeszcze raz, czy za każdym razem, gdy uczestniczy we mszy św.? (odpowiedź jest pozytywna w pierwszym przypadku)²⁰ – dziesięć not eksplikatywnych, dwa dekrety odnoszące się do zgodności pomiędzy prawem partykularnym a prawem powszechnym, trzy deklaracje, jedną adnotację oraz instrukcję *Dignitas connubii*²¹.

Nawiązując jeszcze do samego zjawiska prawnego, jakim jest interpretacja prawna, należy dodatkowo zwrócić uwagę na pewne dyskusje powstałe w doktrynie w tym zakresie. Mianowicie zgodnie z kan. 16, interpretacji autentycznej może dokonywać twórca danej ustawy, zatem powstaje pytanie: czy prawodawca na poziomie Kościoła partykularnego ma moc dokonywania interpretacji autentycznej? Obecnie w kanonistyce występują dwa kierunki interpretacyjne. Przedstawiciele pierwszego stanowiska uważają, iż ze względu na autorytet Najwyższego Prawodawcy (papież i Kolegium Biskupów), autorytety te mogą zmienić bądź też uchylić ustawę ustawodawcy niższego stopnia. W ich przekonaniu, nie są oni natomiast uprawnieni do dokonania interpretacji autentycznej ustaw o charakterze partykularnym²². Drużdy uważają, że prawodawcy niższego stopnia jurysdykcyjnego nie mogą być pełnoprawnymi sprawcami interpretacji autentycznej, gdyż ich decyzje nie są ostateczne i mogą być uchylane przez Stolicę Apo-

¹⁹ Zob. http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/intrptxt/index.htm [dostęp: 25.04.2012].

²⁰ Zob. http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/intrptxt/documents/rc_pc_intrptxt_doc_20020604_interpretationes-authenticae_lt.html, czytamy: D. Utrum, ad normam can. 917, fideles qui Sanctissimam Eucharistiam iam recepit, possit eam eadem die suscipere altera tantum vice, an quoties eucharisticam celebrationem participat. R. Affirmative ad primum; Negative ad secundum [dostęp: 25.04.2012].

²¹ http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/intrptxt/documents/rc_pc_intrptxt_doc_20020604_interpretationes-authenticae_lt.html [dostęp: 25.04.2012].

²² Por. C.M. P o l v a n i, *Authentic interpretation in canon law. Reflections on a distinctively canonical institution*, Roma 1999, s. 203.

stolską²³. Interpretacja autentyczna dokonana przez biskupa diecezjalnego musi być potwierdzona przez Stolicę Apostolską. Konferencja biskupów zatem może jej dokonać tylko na podstawie specjalnego mandatu Stolicy Apostolskiej, a wyżsi przełożeni i kapituły generalne mogą dokonać wykładni wyłącznie na użytek swoich członków, zgodnie z własnymi konstytucjami. Zgodnie z drugim kierunkiem, żaden z ustawodawców niższych nie może dokonać interpretacji autentycznej w znaczeniu *sensu stricte*²⁴. Obecnie art. 158 *Pastor Bonus* reguluje problem w ten sposób, że Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych może dokonać interpretacji autentycznej tylko na wniosek zainteresowanego podmiotu niższego rzędu²⁵.

Kontynuując ten wywód, należy zwrócić uwagę, iż kanoniści w wykładni kan. 16 § 2 KPK rozróżniają pomiędzy interpretacją dokonaną w sposób ścisły oraz interpretacją dokonaną w sposób szeroki. Według autorów, interpretacja w sensie ścisłym jest interpretacją autentyczną dokonaną w formie ustawy. Z kolei interpretacja w znaczeniu szerokim, to formy wykładni nieobowiązujące jurysdykcyjnie, takie jak np. alokucje papieża do Roty Rzymskiej, czy też interpretacja niektórych norm kodeksowych dokonanych przez papieża na mocy posługi nauczania czy też władzy rządzenia²⁶. Pomimo to, iż nie mają one ścisłego charakteru interpretacji autentycznej, to jednak mają one ogromną wartość doktrynalną. W tym kontekście należy stwierdzić, że interpretacja autentyczna w znaczeniu szerokim nie kończy dyskusji na temat danej materii, ale staje się ona bodźcem do dalszych badań doktrynalnych²⁷.

²³ Por. J. O t a d u y, *Commenatario al can. 16*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. III, Pamplona 2002, s. 353.

²⁴ P o l v a n i, *Authentic interpretation*, s. 203- 204.

²⁵ http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_19880628_pastor-bonus_en.html#PONTIFICAL_COUNCILS, czytamy: Art. 158 — Iis quorum interest postulantibus, decernit utrum leges particulares et generalia decreta, a legislatoribus infra supremam auctoritatem lata, universalibus Ecclesie legibus consentanea sint necne [dostęp: 25.04.2012].

²⁶ O t a d u y, *Commenatario*, s. 353.

²⁷ H u e l s, *Canon 16 – authentic interpretation*, s. 72.

*

Podsumowując rozważania, należy zauważyć, iż wpływ, jaki odgrywa Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, ma charakter nadzorujący o podwójnym znaczeniu. Z jednej strony wyjaśnia wątpliwości wynikające z zastosowania w praktyce treści kanonów, zarówno w zakresie stosowania przez wiernych, jak i władze Kościoła, dodatkowo stoi na straży intencji prawodawcy. Z drugiej zaś strony stanowi pewien filtr dla ogólnych dekretów wykonawczych i instrukcji danych dykasterii oraz generalnych dekretów konferencji biskupów. To ona decyduje, czy są zgodne z Kodeksem Prawa Kanonicznego i eliminuje błędy prawne, zatem praca, jaką wykonuje, jest niezwykle istotnym elementem już prawa istniejącego oraz powstającego²⁸.

Z uwagi na szybki postęp technologiczny i związane z tym kreowanie się nowych problemów o charakterze prawnym, działalność Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych jest niezwykle potrzebna. Z drugiej strony jej aktywność świadczy również o dynamice prawa kanonicznego, które ciągle się aktualizuje w obliczu nowych wyzwań stawianych przez współczesny świat.

The meaning of the Pontifical Council for Legislative Texts in canon law application

S u m m a r y

Ecclesiastical law interpretation has significant meaning in law application. The most important function of the Pontifical Council for Legislative Texts is an authentic interpretation.

The Author explains what the interpretation and authentic interpretation is. According to the can. 16 § 1, the legislator authentically interprets laws as does the one to whom the same legislator has entrusted this power. The Pontifical Council for Legislative Texts is competent to public authentic interpretations confirmed by the pontifical authority.

²⁸ Por. R.A. Hills, *Reflection on interpretation of the Revised Code*, „The Jurist” 42(1982)2, s. 311.

Activity of the Pontifical Council for Legislative Texts means how dynamic canon law is. On the other side, this Pontifical Council activity is indispensable due to the technological progression.

Translated by Agnieszka Romanko

Słowa kluczowe: Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, prawo kanoniczne, interpretacja autentyczna

Key words: Pontifical Council for Legislative Texts, canon law, authentic interpretation